

Radosław Knap

Przedsiębiorczość w rozwoju lokalnym Mazowsza

Ekonomiczne Problemy Usług nr 98, 463-478

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Radosław Knap

Szkoła Wyższa im Pawła Włodkowica

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W ROZWOJU LOKALNYM MAZOWSZA

Wprowadzenie

Celem artykułu jest przedstawienie roli przedsiębiorczości w rozwoju regionu i związku między przedsiębiorczością mieszkańców regionu a jego rozwojem. Ponadto podjęto próbę zdefiniowania podstawowych pojęć i omówiono fragment badań własnych autora przeprowadzanych w latach 2010–2011 w województwie mazowieckim. Rozważania zakończono wnioskami dotyczącymi związku między omawianymi zagadnieniami.

1. Pojęcie przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość przez wiele lat nie była postrzegana w Polsce jako zjawisko pozytywne, miała nawet zabarwienie pejoratywne i niewiele osób chciało się identyfikować z tym pojęciem. Pozytywne jej postrzeganie powróciło po 1989 roku, w okresie transformacji gospodarczej.

Przedsiębiorczość jest różnie definiowana w zależności od kręgu kulturowego, z którego wywodzi się autor. Pojęcie to łączy się również z takimi terminami, jak przedsiębiorstwa i przedsiębiorca.

Najprostszą definicję przedsiębiorczości zamieszczono w *Wielkiej encyklopedii PWN*, „umiejętność doboru i zaangażowania w działalności gospodarczej, prowadzonej w warunkach niepewności, czynników wytwórczych w sposób zapewniający zysk jednemu przedsiębiorcy lub grupie przedsiębiorczych osób”¹.

¹ *Wielka encyklopedia PWN*, t. 22, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 411.

Inną definicję przytaczają w swoim opracowaniu Tomasz i Zbigniew Kruszewscy: „przedsiębiorczość to zdolność do tego, żeby być przedsiębiorczym: posiadanie ducha inicjatywy; obrotność, rzutkość, zaradność”².

Krzysztof Safin pisze, że przedsiębiorczość to „zespół cech opisujących szczególnie sposób postępowania zespołów ludzkich, instytucji czy całej gospodarki”³. Według niego na proces przedsiębiorczości składa się pięć faz:

- nowatorski, innowacyjny pomysł,
- motywacja przejawiająca się w pragnieniu uzyskania korzyści ze swojej innowacji,
- zapewnienie środków do realizacji pomysłu,
- realizacja pomysłu,
- efekt rynkowy (może on oznaczać zarówno korzyści, jak i straty).

Lesław H. Haber na podstawie analizy wczesnych i późniejszych klasycznych definicji przedsiębiorczości proponuje działania przedsiębiorcze określać jako:

1. „Występujące wszędzie tam, gdzie mamy do czynienia z niekonwencjonalnym rozwiązaniem problemów ekonomicznych, technicznych, organizacyjnych i pracowniczych związanych z zakładaniem, prowadzeniem i posiadaniem własnej firmy.
2. Związane z koniecznością podejmowania samodzielnych, odpowiedzialnych, nierutynowych decyzji uwzględniających całokształt parametrów bliższego i dalszego otoczenia, w którym ma być lub jest prowadzona działalność gospodarcza.
3. Uwzględniające pewien stopień niepewności i ryzyka co do powodzenia założonego celu podjętego przedsięwzięcia.
4. Zakładające powodzenie podjętych zmian w postaci nadwyżki uzyskanych efektów w stosunku do poniesionych nakładów – kosztów”⁴.

Według Daniela Stosa, przedsiębiorczość „to umiejętność dostrzeżenia i wykorzystania nowych możliwości, dających szansę na relatywnie duże korzyści w stosunku do poniesionych nakładów w warunkach braku pewności co do

² T. Kruszewski, Z. Kruszewski, *Wybrane uwarunkowania przedsiębiorczości polskiej w warunkach Unii Europejskiej*, w: *Przedsiębiorczość polska w warunkach Unii Europejskiej*, red. Z.P. Kruszewski, A. Kansy, Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock 2005, s. 12.

³ K. Safin, T. Cebrowska, *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2008, s. 11–12.

⁴ L.H. Haber, *Działania przedsiębiorcze w biznesie*, w: *Przedsiębiorczość i rynek*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1996, s. 12.

sukcesu całego przedsięwzięcia”⁵. Dostrzega on następujące obszary ludzkiej przedsiębiorczości:

- wykonywanie pracy,
- odpłatne wykonywanie świadczeń – prowadzenie przedsiębiorstwa,
- inwestowanie – inwestycje kapitałowe – obrót prawami do dochodu.

Interesujące podejście do problemu przedsiębiorczości w swoich pracach prezentuje Stefan Kwiatkowski, proponując określenie „przedsiębiorczości intelektualnej” jako najbardziej adekwatnej do współczesnej gospodarki. Koncepcja ta polega na próbie powiązania klasycznego podejścia P. Druckera z japońską filozofią Kaizen, opierającą się na następujących założeniach:

- dyscyplina i zaangażowanie pracowników,
- wysokie kwalifikacje,
- solidarność pracodawców i pracobiorców,
- nastawienie na jakość⁶.

Filozofia Kaizen jest jednak głęboko osadzona w japońskiej kulturze i jako taka bardzo trudna, jeśli nie niemożliwa, do przeniesienia na grunt europejski lub amerykański⁷. Jediną kulturą europejską, która byłaby w stanie zaakceptować filozofię Kaizen, jest kultura niemiecka, w której „przedsiębiorczość nie ma na celu maksymalizacji zysków, a jak najlepsze przysłużenie się społeczeństwu”⁸.

Można też przytoczyć definicję Jana Brudnickiego, dla którego przedsiębiorczość „to działania ludzi, którzy nie oczekują od innych sterowania swoim losem, a przeciwnie, sami w konkretnym otoczeniu, wykorzystując swoje możliwości i predyspozycje w sposób efektywny i etyczny, kształtują swój byt z korzyścią dla siebie, swoich najbliższych, środowiska społecznego, tworzą wkład dla dobra całego narodu”⁹. Definicja ta jest pod pewnymi względami zbieżna z niemieckim pojmowaniem pojęcia przedsiębiorczość przytoczonym przez Ch. Hampden-Turner’a i A. Trompenaars’a.

⁵ D. Stos, *Postawowe zasady przedsiębiorczości*, w: *Przedsiębiorczość polska...*, s. 49.

⁶ S. Kwiatkowski, *Przedsiębiorczość intelektualna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 85.

⁷ Por. R.W. Griffin, *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 92.

⁸ Ch. Hampden-Turner, A. Trompenaars, *Siedem kultur kapitalizmu*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1998, s. 200.

⁹ J. Brudnicki, *Przedsiębiorczość, moje doświadczenia i obecna rzeczywistość*, w: *Przedsiębiorczość polska...*, s. 97.

W literaturze zachodniej przedsiębiorczość jest najczęściej opisywana przez pryzmat przedsiębiorcy¹⁰. Można tu przytoczyć definicję przedsiębiorczości ze słownika języka angielskiego: „przedsiębiorczość to zdolność do wymyślenia nowych, efektywnych rzeczy oraz zdolność do stworzenia tych rzeczy”¹¹.

Bardzo obszerną i wyczerpującą definicję przedsiębiorczości sformułował Jan Targalski, który na podstawie syntezy przytoczonych nowych poglądów na to pojęcie w literaturze angloamerykańskiej pisze, że przedsiębiorczość to „proces zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstwa, obejmujący następujące składniki:

- rozpoznanie szans i możliwości działania na rynku (prowadzenia działalności gospodarczej);
- opracowanie planu działalności (biznesplanu) i zgromadzenie (przygotowanie) niezbędnych zasobów;
- powstanie (założenie) przedsiębiorstwa;
- prowadzenie przedsiębiorstwa przez kolejne fazy jego rozwoju (zarządzanie przedsiębiorstwem)”¹².

Podsumowując dotychczasowe rozważania, można powiedzieć, że przedsiębiorczość oznacza umiejętność oraz chęć innowacyjnego myślenia i działania w określonej sytuacji rynkowej dla osiągnięcia korzyści własnych i swojego otoczenia, wiążąca się jednak z pewnym ryzykiem.

Trudno jest jednoznacznie zdefiniować pojęcia przedsiębiorczość, przedsiębiorstwo czy przedsiębiorca, a jeszcze trudniej wymienić wszystkie cechy, które powinien mieć przedsiębiorca, zwłaszcza obecnie, gdy posiadanie wszystkich cech zawartych w różnych definicjach nie gwarantuje rynkowego sukcesu. Jakby jednak na tę kwestię nie patrzeć, jedną z bardzo istotnych cech jest na pewno przedsiębiorcza orientacja.

Można się zastanowić, jak określić przedsiębiorczą orientację. Jest to na pewno stałe poszukiwanie możliwych innowacji każdego rodzaju, połączone z podejmowaniem skalkulowanego ryzyka. Orientacja przedsiębiorcza dotyczy zarówno przedsiębiorczości zewnętrznej jak i wewnętrznej, z tym że w przypadku przedsiębiorczości wewnętrznej dobrze jest, gdy w parze idą zdolności przywód-

¹⁰ Por. T. Kruszewski, Z. Kruszewski, dz.cyt., s. 13.

¹¹ *Collins Cobuild English Language Dictionary*, Collins, London–Glasgow 1990, s. 470.

¹² J. Targalski, *Przedsiębiorczość i zarządzania*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2003, s. 8–9.

cze. Dobry menedżer musi odgrywać wiele ról¹³, między innymi przedsiębiorcy. Większości z tych ról można się nauczyć, lecz do roli przedsiębiorcy i przywódcy potrzebne są szczególne predyspozycje. Do roli przedsiębiorcy potrzeba właśnie przedsiębiorczej orientacji, a do roli przywódcy – przywódczych zdolności. Role te należą do dwóch różnych grup (rola przywódcy należy do grupy ról interpersonalnych, rola przedsiębiorcy zaś do ról decyzyjnych), ale niemożność wyuczenia się ich odgrywania sprawia, że wymieniono je razem.

Mówiąc o poszukiwaniu innowacji, ważne jest, żeby nie zawężać tego pojęcia. Używając terminu innowacja, często myślimy wyłącznie o wprowadzeniu na rynek nowego towaru lub usługi, ewentualnie o modyfikacji już istniejących. Tymczasem na przykład J.A. Schumpeter wymienia cztery podstawowe rodzaje innowacji:

- innowację produktową – wprowadzenie nowego produktu,
- innowację procesową – wprowadzenie nowej metody produkcji,
- innowację rynkową – otwarcie nowego rynku sprzedaży lub zaopatrzenia,
- innowację w sferze zarządzania – wprowadzenie nowego sposobu działania¹⁴.

Oczywiście, trzeba sobie zdawać sprawę, że J.A. Schumpeter formułował swoją teorię na początku XX wieku na podstawie ówczesnych realiów gospodarczych. Dziś jego interpretacja nie do końca odpowiada zatem realiom i wymaganiom rynku. Klasyfikację można uznać za słuszną, ale jej interpretacja wymaga rozszerzenia. Do innowacji rynkowych z powodzeniem można zaliczyć również wprowadzanie różnych instrumentów marketingowych lub metod sprzedaży. Do innowacji produktowej można obecnie zaliczyć modyfikację istniejących produktów, choć J.A. Schumpeter nie zalicza w swojej teorii modyfikacji do innowacji.

Przedsiębiorcy samodzielnie prowadzący działalność gospodarczą często nie są w stanie wprowadzić wszystkich wymienionych rodzajów innowacji, co nie oznacza, że nie są oni zdolni do opracowania tych innowacji. Chodzi tu raczej o ograniczenia natury finansowej. Zdarza się bowiem, że przedsiębiorcy próbują

¹³ Por. *Zarządzanie. Teoria i praktyka*, red. A.K. Koźmiński, W. Piotrowski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 60–70; R.W. Griffin, dz.cyt., s. 52–55.

¹⁴ Por. S. Kwiatkowski, *Przedsiębiorstwo XXI wieku (intelektualizacja przedsiębiorczości, intelektualizacja przedsiębiorstw)*, w: *Przedsiębiorczość i konkurencyjność*, red. J. Kotowicz-Jawor, PTE, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2001, s. 62.

opatentować jakiś wynalazek, a następnie sprzedać patent, gdyż sami nie są w stanie przeprowadzić nowego produktu przez fazę testów i wprowadzenia na rynek. Nie jest to problemem przedsiębiorczości wewnętrznej, ponieważ innowatorzy najczęściej mają warunki do pracy nad swoim projektem i jego doskonaleniem. Tak naprawdę ważny jest nie tyle rodzaj innowacji, ile ciągłe dążenie do ich tworzenia oraz podejmowanie ryzyka wprowadzenia ich na rynek. Są to bowiem elementy składające się na przedsiębiorczą orientację. Przedsiębiorczość i przedsiębiorcza orientacja to ważne cechy, ale ważne jest też przestrzeganie pewnych uniwersalnych reguł, wpływających na zdolność poszczególnych społeczeństw do osiągnięcia sukcesu gospodarczego.

3. Pojęcie przedsiębiorca

Pojęcie przedsiębiorca jest niezwykle trudne do sprecyzowania, ponieważ do próby jego zdefiniowania można podejść co najmniej z dwóch różnych punktów widzenia: administracyjnego oraz ekonomicznego.

Z administracyjnego punktu widzenia pojęcie to można utożsamić z pojęciem przedsiębiorstwa. W spółce cywilnej przedsiębiorcami są jedynie wspólnicy, a w innych spółkach – spółka, a nie wspólnicy¹⁵. Każdy, kto zarejestruje działalność gospodarczą, automatycznie staje się przedsiębiorcą. W tym celu należy złożyć w urzędzie gminnym lub miejskim właściwym dla miejsca zamieszkania formularz wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej. Należy w nim wpisać:

- a) oznaczenie przedsiębiorcy, to znaczy nazwisko, imię i nazwę, którą chce się nadać firmie;
- b) własny NIP, PESEL, miejsce zamieszkania, czyli miejscowość, w której się przebywa z zamiarem stałego pobytu;
- c) adres zamieszkania, a jeżeli działalność będzie wykonywana poza miejscem zamieszkania – również adres zakładu głównego, oddziałów lub innego miejsca prowadzenia działalności;
- d) rodzaj podejmowanej działalności, który musi być zgodny z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD);

¹⁵ J. Targalski, dz.cyt., s. 11.

- e) dzień podjęcia działalności gospodarczej; może to być późniejszy dzień niż dzień złożenia wniosku;
- f) numer telefonu kontaktowego i adres poczty elektronicznej;
- g) dane niezbędne do rejestracji w systemach REGON, NIP i ZUS lub KRUS¹⁶.

Próbę połączenia obu podejść, administracyjnego i ekonomicznego, podjął Jan Targalski, twierdząc, że przedsiębiorca to osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna, która nie ma osobowości prawnej, podejmuje i prowadzi działalność gospodarczą, nawet w niesprzyjających warunkach wykorzystując szanse rynkowe niedostrzegane lub bagatelizowane przez innych, wkładając cały swój zapał i wysiłek w przedsięwzięcie, które może przynieść korzyść, ale zagraża również stratą. Przedsiębiorca stara się przy tym wprowadzać zmiany, przetwarzać otaczającą go rzeczywistość, pozyskiwać zasoby lub zapewniać dostęp do nich i dokonywać takiej kombinacji lub modyfikacji zasobów, która przyczynia się w efekcie do podniesienia ich wartości¹⁷.

Pojęcie przedsiębiorca w ekonomicznym rozumieniu tego słowa po raz pierwszy pojawiło się w 1755 roku, kiedy użył je francuski ekonomista R. Cantillon. Według niego przedsiębiorcą był „kupiec, który ponosił ryzyko wynikające z niepewności występującej na rynkach, na których prowadził on działalność”¹⁸.

Obecnie z ekonomicznego punktu widzenia przedsiębiorca to organizator działalności firmy dążący do osiągnięcia jak największego zysku. Jego najważniejsze funkcje to według Romana Milewskiego:

- a) inicjowanie i uruchamianie działalności gospodarczej oraz różnego typu innowacji techniczno-organizacyjnych;
- b) podejmowanie najważniejszych decyzji związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa;
- c) podejmowanie ryzyka związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz wprowadzaniem innowacji – od decyzji przedsiębiorcy zależy, czy przedsiębiorstwo osiągnie zysk, czy poniesie stratę¹⁹.

¹⁶ W. Markowski, *ABC small business 'u*, Wydawnictwo Marcus s.c., Łódź 2009, s. 11.

¹⁷ J. Targalski, dz.cyt., s. 10.

¹⁸ S. Duda, *Uwagi o teorii przedsiębiorstwa*, w: *Przedsiębiorczość w teorii i praktyce gospodarczej*, cz. III, red. W. Grzybowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2000, s. 20–21.

¹⁹ *Elementarne zagadnienia ekonomii*, red. R. Milewski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999, s. 160.

Z punktu widzenia ekonomii ważne jest również, aby nie mieszać pojęć przedsiębiorca i właściciel kapitału. Rolą właściciela kapitału jest posiadanie wyposażenia kapitałowego i wynajmowanie go przedsiębiorcom. Właściciel kapitału czerpie więc zyski z faktu jego posiadania, przedsiębiorca zaś osiąga zysk wynikający ze zorganizowanego procesu produkcyjnego, będący resztą z różnicy pozostającej po odliczeniu od dochodu opłaty za pracę i wynajęcie kapitału²⁰. Kwestia ta wyraźnie widoczna jest w definicji przedsiębiorcy podawanej przez D. Stosa: „przedsiębiorca to podmiot, który dąży do osiągnięcia korzyści poprzez odpłatne wykonywanie świadczeń (działalność gospodarcza) na rzecz innych podmiotów – klientów”²¹.

John M. Keynes mówi, że przedsiębiorca może występować w roli producenta oraz konsumenta. Kiedy występuje w roli producenta, operuje pojęciami kosztów bieżących i zysku brutto, decyduje, czy puścić w ruch aparat wytwórczy, czy nie. W roli konsumenta przedsiębiorca posługuje się pojęciami kosztów stałych i dochodem netto. Tutaj więc J.M. Keynes wykazuje pewien dualizm i zarazem dylemat przedsiębiorcy²².

Można podjąć próbę zdefiniowania przedsiębiorcy z punktu widzenia zarządzania. Tu jednak nie należy mylić tego pojęcia z pojęciami menedżer czy kierujący, bo są one szersze. Menedżer może być przedsiębiorcą, ale jest to tylko jedna z ról menedżerskich (czy kierowniczych) wymienionych przez H. Mintzberga. Menedżer w roli przedsiębiorcy wprowadza innowacje i podejmuje skalkulowane ryzyko lub dobrowolnie inicjuje zmiany²³.

4. Cechy przedsiębiorcy

Analiza przytoczonych definicji przedsiębiorcy pozwala na podjęcie próby wymienienia cech, które powinny go charakteryzować. Oczywiście wydaje się, że pierwszą i najważniejszą cechą powinna być przedsiębiorczość, traktowana zarówno jako cecha wrodzona, jak i umiejętność, którą można osiągnąć w pewnych warunkach²⁴. Cecha ta właściwie, biorąc pod uwagę wcześniejsze rozważania, mogłaby

²⁰ D. Leidler, S. Estrin, *Wstęp do mikroekonomii*, Gebethner i Ska, Warszawa 1991, s. 114.

²¹ D. Stos, dz.cyt., s. 49.

²² J.M. Keynes, *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s. 53.

²³ Por. *Zarządzanie...*, s. 70; R.W. Griffin, dz.cyt., s. 54.

²⁴ G. Kołodko, *Wędrujący świat*, Prószyński i Ska, Warszawa 2008, s. 312.

wyczerpać zestaw cech koniecznych. Jest to jednak, na co już zwrócono uwagę, pojęcie szerokie, więc warto wskazać na bardziej szczegółowe cechy przedsiębiorcy.

Wśród cech przedsiębiorcy w dzisiejszej gospodarce ważne miejsce musi zajmować innowacyjność. Według najprostszej definicji innowacyjności jest to nowatorstwo, wdrażanie nowych technologii, tworzenie nowych organizacji i instytucji²⁵.

Kolejną cechą przedsiębiorcy powinna być zdolność do podejmowania ryzyka. Ryzyko jest nierozdzielnie związane z działalnością gospodarczą i przedsiębiorca z jednej strony musi sobie zdawać sprawę z jego istnienia, z drugiej jednak strony musi się z nim zmierzyć. W przeciwnym razie niemożliwe jest wprowadzenie jakichkolwiek zmian, czyli wprowadzenie innowacji.

Cechą konieczną przedsiębiorcy jest też zaangażowanie w przedsięwzięcie, którego się podjął. Aby przedsiębiorca mógł być odpowiednio zaangażowany, konieczna jest odpowiednia motywacja, którą może być oczekiwany zysk, zarówno materialny, jak i niematerialny.

Bardzo istotną, choć często pomijaną i niedocenianą cechą, powinna być dyspozycyjność. Jedynie dyspozycyjni przedsiębiorcy mogą sobie pozwolić na odpowiednio wysokie zaangażowanie. Dyspozycyjność wiąże się jednak z właściwym zarządzaniem swoim czasem oraz ze stosowaniem odpowiednich metod i technik zarządzania przedsięwzięciem.

Oczywiście przedstawioną listę cech przedsiębiorcy można tworzyć nadal, lecz wymienione cechy są tymi, które wydają się być najważniejsze i jednocześnie niezbędne. Konieczna wydaje się również wewnątrzsterowność, która mimo wszelkich przeciwności losu, utrudnień biurokratycznych i zmian koniunkturalnych, będzie przedsiębiorcę skłaniała do podejmowania nowych wyzwań i innowacyjnych decyzji²⁶.

5. Pojęcie region

Pojęcie region jest dość szerokie. Wywodzi się ono z łaciny i oznacza okolicę, terytorium, krainę. Według Piotra Solarza, w Polsce region to zwyczajowo

²⁵ *Wielka encyklopedia PWN*, t. 12, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 149.

²⁶ Por R. Knap, *Wewnątrz- czy zewnątrzsterowność? Co decyduje o naszym sukcesie zawodowym?*, w: *Etos pracy i deontologia zawodowa*, red. M. Kasperski, T. Szczurek, Wojskowa Akademia Techniczna, Warszawa 2011, s. 165.

„wydzielony, stosunkowo jednorodny obszar, odróżniający się od terenów przyległych cechami naturalnymi lub nabytymi, (...) w szerszym znaczeniu (...) to jednorodny obszar wyodrębniony na podstawie określonych kryteriów lub cech”²⁷.

Inną definicję podaje Lars Ryden: „region to wyodrębniona administracyjnie część kraju, w obrębie którego mieszkańcy przemieszczają się codziennie do pracy, szkoły, czy w celach zaspokajania innych potrzeb i gdzie zachodzą istotne interakcje ekonomiczne”²⁸.

Według terminologii przyjętej przez Unię Europejską region jest utożsamiany z jednostkami terytorialnymi określonymi właściwym dla każdego kraju członkowskiego podziałem administracyjnym. Biuro Statystyczne Wspólnot Europejskich ustanowiło nomenklaturę NUTS²⁹. Z punktu widzenia europejskiej polityki regionalnej w Polsce regionem jest województwo³⁰ (odpowiada drugiemu poziomowi NUTS 2). Od roku 1999 Polska jest podzielona na 16 województw.

6. Rozwój regionalny

Rozwój regionalny (lokalny) to zharmonizowane i systematyczne działania lokalnej społeczności, władz oraz pozostałych podmiotów funkcjonujących w danym regionie, zmierzające do tworzenia nowych i poprawy istniejących walorów użytkowych regionu oraz korzystnych warunków dla lokalnej gospodarki, a także zapewnienia ładu przestrzennego i ekologicznego. Efektem tak rozumianego rozwoju powinno być tworzenie nowych wartości na poziomie regionu³¹.

Dość prostą definicję rozwoju regionalnego podaje Romuald Poliński, według niego rozwój regionalny to jakościowy wzrost potencjału ekonomicznego regionu oraz trwała poprawa jego konkurencyjności i poziomu życia społeczeństwa³².

²⁷ P. Solarz, *Polityka regionalna w Polsce w warunkach integracji europejskiej w latach 2004–2010*, Vizja Press & it, Warszawa 2011, s. 22.

²⁸ Por. L. Ryden, *The Baltic Sea Region and the relevance of regional approaches*, w: *The Baltic Sea Region Cultures, Politics, Societies*, red. W. Maciejewski, A Baltic University Press, Uppsala 2002, s. 7.

²⁹ Akronim angielskiego *Nomenclature of Teritorial Units for Statistics*.

³⁰ Por.: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:243:0044:0046:PL:PDF>, dostęp 27.04.2012.

³¹ Por. *Gospodarka regionalna i lokalna*, red. Z. Strzelecki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 14.

³² R. Poliński, *Teoria i polityka rozwoju regionalnego*, w: *Gospodarka regionalna i lokalna wybrane zagadnienia*, red. M.G. Brodziński, Almamery Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2010, s. 7.

6.1. Teorie rozwoju regionalnego

Obecnie można wymienić kilka teorii rozwoju regionalnego, które scharakteryzował na przykład Romuald Poliński³³:

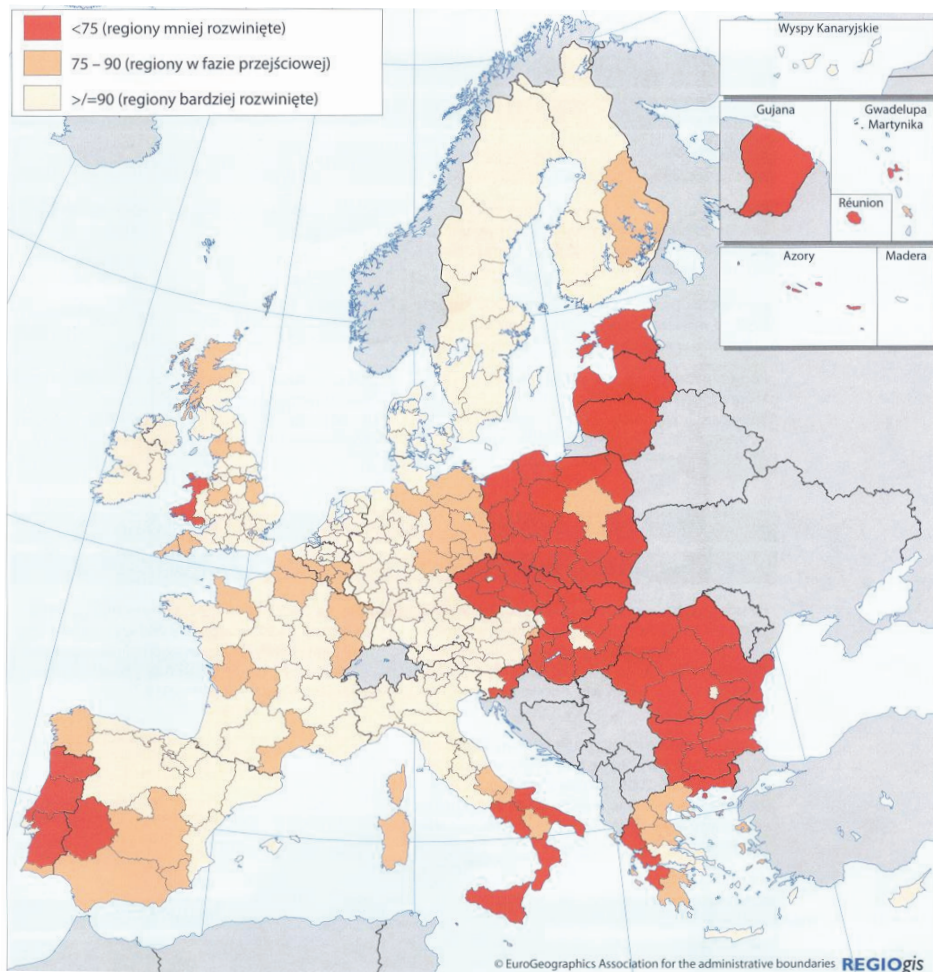
- a) neoklasyczną teorię rozwoju regionalnego – założono w niej konwergencję, czyli „doganianie” regionów bardziej rozwiniętych przez regiony słabiej rozwinięte dzięki osiągnięciu wyższych stóp wzrostu gospodarczego na jednego mieszkańca w regionach słabiej rozwiniętych;
- b) teorię biegunów wzrostu – zbliżona do teorii M.N. Ozawy w odniesieniu do bezpośrednich inwestycji zagranicznych³⁴, założono w niej, że powstają tak zwane jednostki napędowe (np. duże przedsiębiorstwa), które oddziałując na region, powodują powstanie biegunów wzrostu, dające impulsy do rozwoju całego regionu;
- c) kumulatywną teorię przyczynową – według tej teorii główną przyczyną zróżnicowania rozwoju gospodarczego regionów jest gra sił rynkowych, które powodują efekty pozytywne: rozprzestrzenianie się rozwoju, oraz negatywne: wymywanie, czyli odpływ siły roboczej, drenaż mózgów itp.;
- d) teorię bazy ekonomicznej – w teorii akcentuje się rolę jednostki osadniczej w stymulowaniu rozwoju regionu;
- e) nową teorię wzrostu – za główne czynniki rozwoju uważa się inwestycje w kapitał ludzki, lokalne wynalazki i innowacje, międzynarodowe efekty zewnętrzne oraz uczenie przez uczestnictwo w działalności naukowo-badawczej; jest ona podstawą teorii klastrów, a na realizacji jej założeń skupia się polityka regionalna Unii Europejskiej.

7. Przedsiębiorczość a rozwój regionalny

Wszystkie wymienione teorie rozwoju regionalnego przywiązują dużą wagę do przedsiębiorczości jako jednego z podstawowych czynników umożliwiających rozwój jako taki. Jedną z możliwości stymulowania rozwoju przedsiębiorczości jest skorzystanie ze środków z budżetu Wspólnot Europejskich przeznaczonych na

³³ Tamże, s. 11–18.

³⁴ Por. Z. Wysokińska, *Dynamiczne współzależności wymiany handlowej krajów Europy Środkowej i Wschodniej w świetle teorii integracji i wymiany międzynarodowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1995, s. 50.

PKB/mieszkańca (SSN), indeks Eu27 = 100

Mapa 1. Symulacja uprawnień do pomocy w ramach europejskiej polityki regionalnej dla regionów Wspólnoty w okresie 2014–2020

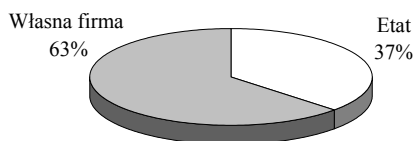
Źródło: *Polityka spójności 2011–2020. Inwestycje w rozwój gospodarczy i wzrost zatrudnienia*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2011.

ten cel w ramach polityki regionalnej Unii Europejskiej. Do roku 2013 wszystkie regiony Polski mają jednakowe możliwości korzystania z tych środków. Niestety, według dostępnej prognozy, od 2014 roku województwo mazowieckie, które stanowi około 20% powierzchni naszego kraju, może nie mieć już możliwości korzystania ze wszystkich środków pomocowych przewidzianych w tej polityce

(zob. mapę 1). Należałoby się zastanowić, czy w tej symulacji nie jest uzasadnione wydzielenie z województwa mazowieckiego miasta stołecznego Warszawy jako osobnej jednostki organizacyjnej wzorem Niemiec, Czech czy Rumunii (ich stolice tworzą osobne jednostki administracyjne). Badania wykazują bowiem³⁵, że na przedstawiony w prognozie poziom rozwoju województwa wpływa Warszawa, która zniekształca faktyczny poziom rozwoju części województwa poza obszarem metropolitalnym.

8. Postawy wobec przedsiębiorczości – wyniki badań własnych

Badania przeprowadzono w lutym i marcu 2011 roku wśród studentów kierunku zarządzanie Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku oraz filii w Wyszakowie. Dotyczyły one postaw studentów wobec przedsiębiorczości i zarządzania. Przebadano 176 studentów. Jedno z zadanych pytań dotyczyło ewentualnego wyboru między prowadzeniem własnej firmy a pracą na stanowisku menedżerskim w innej firmie.

Wykres 1. Odpowiedzi na pytanie o preferowane miejsce pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Z wykresu 1 wynika, że większość studentów preferuje prowadzenie własnej firmy. Można więc zakładać, że po stworzeniu sprzyjających warunków i redukcji występujących barier skłonność do zakładania przedsiębiorstw wśród mieszkańców województwa mazowieckiego z wykształceniem wyższym będzie wysoka i pozytywnie rokuje dla przyszłego powstawania potencjalnych źródeł rozwoju gospodarczego w regionie.

³⁵ Por. R. Knap, T. Kruszewski, *Sytuacja na rynku pracy i jej uwarunkowania w województwie mazowieckim w latach 1999–2006*, w: *Dylematy bezrobocia w ujęciu regionalnym*, red. K. Nowak-Sapota, R. Knap, Zeszyty Naukowe vol. 30, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku, Wydawnictwo Naukowe Novum, Płock 2007.

Zakończenie

Przedsiębiorczość jest filarem rozwoju regionalnego. Osoby prowadzące własne przedsiębiorstwa przyczyniają się do rozwoju regionu, tworząc popyt na dobra inwestycyjne, a dając ludziom pracę – pośrednio na dobra konsumpcyjne. W interesie władz lokalnych jest usuwanie wszelkich barier administracyjnych oraz tworzenie klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości. Przedsiębiorca funkcjonuje w otoczeniu, a oddziaływanie w relacjach przedsiębiorstwo–otoczenie jest dwustronne.

W interesie władz Mazowsza jest popieranie inicjatywy wydzielenia miasta Warszawy z regionu jako osobnej jednostki administracyjnej. W przeciwnym razie już za dwa lata region ten może stracić szanse na dotacje unijne, tak ważne w stymulowaniu wzrostu gospodarczego przez pomoc dla przedsiębiorców.

Literatura

- Brudnicki J., *Przedsiębiorczość, moje doświadczenia i obecna rzeczywistość*, w: *Przedsiębiorczość polska w warunkach Unii Europejskiej*, red. Z.P. Kruszewski, A. Kansy, Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock 2005.
- Collins Cobuild English Language Dictionary*, Collins, London–Glasgow 1990.
- Duda S., *Uwagi o teorii przedsiębiorstwa*, w: *Przedsiębiorczość w teorii i praktyce gospodarczej*, cz. III, red. W. Grzybowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2000.
- Elementarne zagadnienia ekonomii*, red. R. Milewski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- Gospodarka regionalna i lokalna*, red. Z. Strzelecki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Griffin R.W., *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Haber L.H., *Działania przedsiębiorcze w biznesie*, w: *Przedsiębiorczość i rynek*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1996.
- Hampden-Turner Ch., Trompenaars A., *Siedem kultur kapitalizmu*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1998.
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:243:0044:0046:PL:PDF>, dostęp 27.04.2012.
- Keynes J.M., *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.

- Knap R., *Wewnątrz- czy zewnątrzsterowność? Co decyduje o naszym sukcesie zawodowym?*, w: *Etos pracy i deontologia zawodowa*, red. M. Kasperski, T. Szczurek, Wojskowa Akademia Techniczna, Warszawa 2011.
- Knap R., Kruszewski T., *Sytuacja na rynku pracy i jej uwarunkowania w województwie mazowieckim w latach 1999–2006*, w: *Dylematy bezrobocia w ujęciu regionalnym*, red. K. Nowak-Sapota, R. Knap, Zeszyty Naukowe vol. 30, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku, Wydawnictwo Naukowe Novum, Płock 2007.
- Kołodko G., *Wędrujący świat*, Prószyński i Ska, Warszawa 2008.
- Kruszewski T., Kruszewski Z., *Wybrane uwarunkowania przedsiębiorczości polskiej w warunkach Unii Europejskiej*, w: *Przedsiębiorczość polska w warunkach Unii Europejskiej*, red. Z.P. Kruszewski, A. Kansy, Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock 2005.
- Kwiatkowski S., *Przedsiębiorczość intelektualna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Kwiatkowski S., *Przedsiębiorstwo XXI wieku (intelektualizacja przedsiębiorczości, intelektualizacja przedsiębiorstw)*, w: *Przedsiębiorczość i konkurencyjność*, red. J. Kotowicz-Jawor, PTE, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2001.
- Leidler D., Estrin S., *Wstęp do mikroekonomii*, Gebethner i Ska, Warszawa 1991.
- Markowski W., *ABC small business 'u*, Wydawnictwo Marcus s.c., Łódź 2009.
- Poliński R., *Teoria i polityka rozwoju regionalnego*, w: *Gospodarka regionalna i lokalna wybrane zagadnienia*, red. M.G. Brodziński, Almamery Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2010.
- Polityka spójności 2014–2020. Inwestycje w rozwój gospodarczy i wzrost zatrudnienia*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2011.
- Ryden L., *The Baltic Sea Region and the Relevance of Regional Approaches*, w: *The Baltic Sea Region Cultures, Politics, Societies*, red. W. Maciejewski, A Baltic University Press, Uppsala 2002.
- Safin K., Cebrowska T., *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2008.
- Solarz P., *Polityka regionalna w Polsce w warunkach integracji europejskiej w latach 2004–2010*, Vizja Press & it, Warszawa 2011.
- Stos D., *Podstawowe zasady przedsiębiorczości*, w: *Przedsiębiorczość polska w warunkach Unii Europejskiej*, red. Z.P. Kruszewski, A. Kansy, Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock 2005.
- Targalski J., *Przedsiębiorczość i zarządzania*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2003.
- Wielka encyklopedia PWN*, t. 12, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Wielka encyklopedia PWN*, t. 22, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.

Wysokińska Z., *Dynamiczne współzależności wymiany handlowej krajów Europy Środkowej i Wschodniej w świetle teorii integracji i wymiany międzynarodowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1995.

Zarządzanie. Teoria i praktyka, red. A.K. Koźmiński, W. Piotrowski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

ENTREPRENEURSHIP IN LOCAL DEVELOPMENT OF MAZOVIA REGION

Summary

The paper takes the problem of regional development. First, theoretical part explains main terminology like an enterprise, entrepreneur and its attributes, region and regional development. There is also short characteristic of current regional development theories. The second part of the paper shows a prognoses of the change in the European Regional Policy support available for the mazowieckie voivodship in 2014. The third part presents the chosen result of research made in 2011. The selected students group in Management Faculty of Paweł Włodkowic University College in Płock and Wyszaków. Students had to choose between their own enterprise and holding a post in big company. The summary contains few recommendations for the authority of mazowieckie voivodship which can be helpful for local entrepreneurs.